

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1638>

Geliş Tarihi: 15.04.2019

Kabul Tarihi: 30.06.2019

19. YÜZYILDA OSMANLI'DA ZİNA SUÇU: BAZI ZİNA DAVALARI VE TATBİK OLUNAN CEZALARA DAİR BİR DEĞERLENDİRME

Fehminaz ÇABUK¹

Öz

Toplum nezdinde meşru görülmeyen cinsel münasebet olarak tanımlanan zina, Osmanlı'da bir suç sayılmış ve cezalandırılmıştır. İslam ceza hukukunda hadd cezaları kapsamında yer alan zina suçuna, recm, sopa ve sürgün cezaları öngörülmüş olmasına karşın Osmanlı, zina suçuna dönemin şartlarına ve hukuk anlayışına uygun olarak farklı cezalar tatbik etmiştir ki bunlardan biri de para cezası olmuştur. 19. Yüzyılda Tanzimat'la birlikte her alanda olduğu gibi yargı alanında da yeni düzenlemeler yapılmış, 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayuna daha sonra yapılan birkaç ilaveyle zina suçuna, ilgili madde hükmünce hapis, kürek ve pranga cezaları tatbik edilmiştir. 19. yüzyılda mahkemelere intikal eden bazı zina davalarına tatbik olunan farklı cezalar, Osmanlı'da yargının ve yasanın nasıl işlediği hakkında bize mühim bilgiler sunmasının yanı sıra toplum ahlakı hakkında da bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zina Suçu, Ceza, Osmanlı, İslam Hukuku, Dava

The Crime of Adultery in the Ottoman Empire in the 19th Century: Some Adultery Cases and Imposed Penalties an Evaluation on the

Abstract

The adultery, which is defined as a sexual relationship that is not seen as legitimate in the society, was considered a crime in the Ottoman Empire and punished. In the criminal law of Islam, hadd penalties for the crime of adultery, recm, sticks and exile penalties have been foreseen although, The Ottomans applied different penalties on adultery crime in accordance with the conditions of the epoch and the conception of law, fine was been one of them. In the 19th century, with the Tanzimat, new regulations were made in the field of jurisdiction as in all areas. The Criminal Code of 1858, after a few further additions to

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Ağrı/Türkiye. E-posta: fcabuk@agri.edu.tr. ORCID ID: [0000-0002-1654-1763](https://orcid.org/0000-0002-1654-1763).

the criminal law, jail, shovel and pranga penalties has been applied. The different penalties imposed on some of the adulterous cases in the courts in the 19th century provide us with important information about how the judiciary and the law operate in the Ottoman Empire, as well as providing information about the morality of society.

Keywords: Adultery Crime, Punishment, Ottoman, Islam Law, Case

Giriş

Arapça bir kelime olan zina, gayri meşru ilişkide bulunmak, evli erkek veya kadının kendi rızasıyla zevcinden başka bir kimseyle cinsel münasebete bulunması, aralarında şer’en cinsi münasebeti mümkün kılan bir bağ (evlilik, nikâh akdi gibi) olmadan bir erkekle bir kadının cinsel ilişkide bulunması (Çalışkan, 1992, s.62) gibi anlamlar içeren ve bazı toplumların nezdinde haram, yasak, büyük günah olarak görülen bir eylemdir. Türkçemizde de zina kelimesi bu anlamlarda kullanılmıştır (Boynukalın, 1995, s. 26). Tanımlardan da anlaşıldığı üzere, zinanın, meşru olmayan cinsel ilişki, şeklindeki sözlükteki anlamıyla dini terminolojideki anlamı aslında pekte farklı değildir (Esen, 2013, s.440).

İslam dininde zina haram ve büyük günahlardan sayılmış, Kur’an’da yasaklandığı gibi Peygamber’in hadislerinde de ele alınmış ve şiddetle yasaklanmıştır. İslam’da zina suçunu işlemeye götürecek fiiller de yasaklanmıştır (Çalışkan, 1992, s.11). Kur’an’da zina kelimesi beş ayette geçmektedir. Bunlardan birinde zinaya yaklaşılmaması gerektiği onun hayâsızlık ve kötü bir yol olduğu belirtilir²; ikisinde ise zina şirk ve adam öldürme gibi büyük günahlar arasında zikredilir³; diğer iki ayette ise zina eden erkekle zina eden kadına yüzer sopa vurulması hükmedilir.⁴ Kesin bir dille kınanan ve yasaklanan açık hayâsızlık anlamındaki fahşa/fahişe kelimeleri de birçok ayette zina manasında veya öncelikli olarak zinayı ifade edecek şekilde geçer (Esen, 2013, s.440). Ayetlerindeki hükümlere toplumun düzen ve ahlakının muhafazası için başvurulmuş Kur’an, İslam hukukunun birinci kaynağıdır. Osmanlı Devleti, İslam hukukunun büyük bir kısmını aynen kabul ederek, hakkında açıkça hüküm

---

² “Zinaya yaklaşmayın. Zîrâ o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur” (İsra: 17/32). Ayette “Zina etmeyin” denilmeyip “Zinaya yaklaşmayın” denilmesi esasen zinaya götürme tehlikesi bulunan tutum ve davranışlardan da uzak durmayı ifade etmektedir. İncil’de bu ayette benzer şöyle bir ifade geçmektedir: “Zina etmeyeceksin, denildiğini duyduz. Ama ben size diyorum ki, bir kadına bakıp onu arzulayan her adam, zaten yüreğinde o kadınla zina etmiştir.” (Çelik, 2018, s.111; Divlekci, 2009; Yılmaz, s.315).

³ “Onlar, Allah ile beraber başka bir ilâha kulluk etmeyen, haksız yere, Allah’ın haram kıldığı cana kıymayan ve zina etmeyen kimselerdir. Kim bunları yaparsa ağır azaba uğrar” (Furkan: 25/68)

⁴ “Zinâ eden kadın ve zinâ eden erkekten her birine yüzer değnek vurun” (Nur: 24/2).

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbik Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

belirtilen alanlardaki Hanefi mezhebine ait görüşleri, uygulamalarda esas almıştır (Mutaf, 2008, s. 576-578).

Osmanlı hukukunu oluşturan iki unsurdan biri olan İslam hukukuna “şer”, “ahkâm-ı şer’iyye”, Osmanlı hükümdarları tarafından konan diğer hukuk kurallarına ise “örf”, “kanun”, “kavan-i örfiyye” gibi isimler verilmiştir. Hüküm, ferman, berat, kanunname, adaletname, siyasetname tarzındaki Osmanlı hukuk belgelerinde Osmanlı hukukunun bu ikili yapısı “şer” ve kanun” isimleriyle sürekli birlikte dile getirilmiştir (Aydın, 2002, s.15). Osmanlı hükümdarlarının örf ve adeti kanun haline getirirken veya kendi aklı ile yeni bir çözüm bulurken hangi ölçüde şer’i hukuktan yararlandığının tespiti zor olmakla birlikte bazı kanun maddelerinde, *kıyas gerekirse yapılmasını ve şer ’an ne lazımsa onun uygulanmasını*, emreden hükümlerin olması, şer’i hukukun da hükümdarlar tarafından dikkate alındığını göstermektedir (Acar, 2001, s.55). Ayrıca hükümlerde yer alan, *şer’ ve kanun üzere görülmesi*, emrinden yola çıkarak Osmanlı’da şer’i ve örfi hukukun birbiriyle çatışan değil, birbirini tamamlayan iki hukuk mevzuat olduğu belirtilmektedir (Menekşe, 2003, s.11).

Osmanlı’da zina diğer toplumlarda olduğu gibi suç kabul edilmiş, şer’i ve örfi hukukun uygun gördüğü şekilde kişi veya kişiler cezalandırılmıştır. Bir daha bu suça kalkışılmaması için de cezaların infazında gereken titizlik ve önem gösterilmiştir. Öncelikle, İslam hukukunda zina ve sonrasında klasik Osmanlı kanunnamelerinde zina hususuna değinildikten sonra araştırmamızın esas konusu olan 19. yüzyılda Osmanlı’da bazı zina davaları ve tatbik olunan cezalar, arşiv belgelerinin ışığında ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. 19. yüzyılda mahkemelere intikal eden bazı zina vakaları üzerinden Osmanlı toplumunda ahlak anlayışı, din mefhumu, aile ve namus kavramı, cinsellik algısında köle, mahalle baskısı ve etkisi, suç ve cinsiyet algısı ne şekilde yer aldığını incelemekte mümkün olmaktadır. Birkaç vakayla kesin bir yargıya varmak mümkün olmasa da zina vakalarının çeşitliliği ve uygulanan cezalardaki farklılık, 19. yüzyılda Osmanlı’da yargının ne şekilde işlediği hakkında bize önemli bilgiler sunmaktadır.

1. İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası

İslam ceza hukukuna ukûbât adı verilir. Diğer bir ifadeyle ukûbât, kanun koyucunun emrini çiğneyene karşı toplumun yararı için konulmuş cezadır.⁵ Ukûbât hükümleri, klasik fıkıh kitaplarının müstakil bahislerinde, hadd, cinayet (kıyas) ve ta’zir olarak üçe ayrılmıştır (Ekinci, 2016, s.291; Akgündüz, 1999, s.2).

⁵ İslam ceza hukukunun klasik yapısı, Kur’an, Sünnet ve İslam hukukçularının ictihadları şeklinde üç aşamadan oluşmuştur (Bardakoğlu, 1993, s.472).

Hadd lügatte, menetme (engelleme) anlamına gelir. Kuran ve sünnette suç olduğu bildirilen ve cezası da kesin olarak tayin edilen fiillere hadd suçları denir. Beş suç için hadd cezası uygulanır: Zina, zina iftirası (kazf), şarap içme (şurb-i hamr), hırsızlık (sirkat) ve yolkesme (Kat'ül-tarik). Bazı hukukçular, devlete isyan (bağy) ve dinden çıkma (irtidad) suçlarını da hadd suçlarına dâhil eder. Hadd cezalarında miktar hukuken kati bir şekilde beyan edilir ve hâkimin takdir hakkı yoktur. Hadd suçu kesin bir şekilde sabit olunca belirli cezanın verilmesi gerekir. Kesinlik, burada önem arz etmektedir ve en ufak şüpheye yer yoktur. Şüpheye mahal verecek bir durum söz konusu olursa hadd cezası düşer (Üçok, 1946, s. 132; Ekinci, 2016, s. 292-293).

Hadd suçlarından olan zina İslam hukuk mezheplerinde değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Hanefi mezhebinde zina, *İslam ülkesinde, konuşabilen ve mükellef bir erkeğim, hür iradesiyle kendisine helal olmayan veya helal olma şüphesi bulunmayan arzu duyulan bir kadın ile cinsel ilişkide bulunması veya kadının buna imkân vermesidir*; Şafi mezhebinde zina, *bir erkeğin kendisine haram olduğundan şüphe bulunmayan bir insanla normal veya anormal cinsel münasebette bulunmasıdır*; Maliki mezhebinde zina, *mükellef ve Müslüman bir erkeğin kendisine haram olduğuna ittifak edilen bir insanla normal ve anormal cinsel ilişkide bulunmasıdır*; Hanbeli mezhebinde ise zina, *normal veya normal olmayan yoldan cinsel münasebette bulunmak*, biçiminde tanımlanmıştır (Boynukalın, 1995, s.27). Görüldüğü üzere Hanefi, Şafii, Maliki ve Hanbeli mezheplerinde zina tanımı birbirinden farklıdır. Hanefiler zinayı, yalnızca kadın ile erkek arasında gerçekleşen gayr-i meşru cinsel ilişki biçiminde tanımlayarak bu tanımın dışında kalan tüm cinsel nitelikli suçlara hadd cezasının değil ta'zîr cezasının uygulanması gerektirdiği fikrini benimsemektedirler. Diğer mezheplerde ise kadın ile erkek arasında gerçekleşen dâhil, her türlü gayr-i meşru cinsel ilişkiye hadd cezası gerektiği fikrini benimsemektedir (Yerlikaya, 2012, s.152).⁶

İslâm ceza hukukunda zina suçu için öngörülen hadd cezaları, evliyse recm (taşlanarak öldürme), bekârsa yüz celde (sopa) vurulması ve sürgündür.⁷ Zina suçunu işleyen muhsan⁸ olup olmaması recm, celde ve sürgün cezalarının

⁶Dört mezhep arasında zina sayılıp sayılmadıkları hususunda ihtilaf bulunan cinsel münasebetler: Livata, Hayvanla ve ölülerle cinsel münasebet (Vanlıoğlu, 1992, s.45; Bamurzaev, 2014).

⁷Ebu Hanife'ye göre zina eden bekâra verilecek sürgün cezası sabit bir hadd cezası olmayıp devlet başkanının uygun görmesi halinde verilebilen bir cezadır (Bardakoğlu, 1993, s.473).

⁸Zina suçunda muhsan, hadd olarak recm cezasının verilebilmesi için, hukukun itibar ettiği bir takım vasıfları kendisinde topladığı kimse demektir. Zina suçunun cezasını ağırlaştırılan “evli olma” (ihsân) şartını taşıyan muhsan (erkek) veya muhsane (kadın) bir kimsenin recm edilebilmesi için ayrıca şu şartları da taşıyor olması gerekir: Akıl, bülûğ, hür, Müslüman olma,

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

uygulanmasında önemli ölçüttür (Yerlikaya, 2012, s.154). İslam hukukuna göre zina suçunun işlendiği üç şekilde ispatlanabilir:

1. Şahitlik: şahitliğin bir ispat vasıtası olarak kullanılabilmesi bütün âlimlerin ittifak ettikleri bir husus (Esen, 2013, s.442). Şahitlerde, akil, bâliğ, Müslüman, hür, erkek, adil olmak, iyi görebilmek ve şahitlik yaptığı kişinin akrabası, karı veya kocası olmamak ve onunla bir düşmanlığı bulunmamak şartları aranır. Zinanın tespiti için dört erkek şahidin mahkemede hâkimin karşısında şahitlik etmesi gerekir (Mutaf, 2008, s.577). Bu dört kişi adil olmalı, zina eden erkek ve kadını cinsi münasebet anında bizzat gözleriyle görmeli, bu şahitler aralarında zinanın işlendiği yer ve zaman konusunda ihtilafa düşmemeli, mahkemede aynı anda şahitlik yapmalılar, zina fiilinin işlenmesi zamanaşımına uğramamalı gibi hususlar suçun tespitinde büyük öneme haiz olup (Çalışkan, 1992, s. 79-81) en küçük şüphede hadd cezası düşer ta'zir cezası uygulanır (Mutaf, 2008, s.577).

2. İkrar: Kişinin işlediği suç, bizzat kendisinin itiraf etmesine ikrar denir. İslam hukukçuları tarafından hadd cezasının uygulanabilmesi için suçun tespit yollarından biri olarak ittifakla kabul edilen ikrar, sünnette dayanmaktadır (Hasanov, 2007, s.136). Suça hadd cezasının uygulanabilmesi için Maliki ve Şafi mezheplerine göre tek ikrar yeterliyken Hanbeliler, dört ikrarın bir mecliste yapılmasını, Hanefiler ise dört ikrarın ayrı ayrı meclislerde hâkimin önünde yapılmasını uygun görmektedir (Çalışkan, 1992, s.90; Esen, 2013, s.441-442). Kişi, ikrarından son anda bile dönerse hadd uygulanmaz. Kişi zina suçu işlediğini ikrar ettiğinde de ikrarı kesin bir hüküm olarak kabul edilmeyip hâkim tarafından bu ikrarın sahih olup olmadığının araştırılması gerekir (Mutaf, 2008, s.577).

3. Karine: İslam ceza hukukunda karine suçun ispat vasıtalarından biri olarak kabul edilir. Ancak karinenin suçun ispatında vasıta olup olmayacağı fıkıhçılar arasında ihtilafli meselelerden biridir (Hasanov, 2007, s. 139). Malikilere göre evli olmayan bir kadının hamile olması zina suçuna karine teşkil eder ve evliliğin üzerinden altı ay geçmeden doğurmakta yine bu hükümdedir. Hanefi, Şafii ve Hanbeli mezheplerine göre hamilelik zina suçuna karine teşkil etmez ve zina ancak şahit veya ikrar yoluyla ispat edilebilir. Çünkü cinsel temas olmadan da hamile kalınabilir. Kadına tecavüz edildiyse veya zinaya zorlandıysa bunun ispat edilebilmesi mümkün olmayabilir. Bu şüpheler nedeniyle hadd cezası düşebilir (Boynukalın, 1995, s.85-86).

---

sahih bir nikâhla evlilik ve sahih nikâha bağlı olarak cinsel ilişkiye girmiş olmalı. Evlenip boşanmış olan dullar da muhsan/muhsane sayılırlar (Demir, 2005, s.130; Mutaf, 2008,s.576).

Zina cezasını düşüren nedenler: Şüphe, ikrar ve şahitlikten dönme durumları söz konusu olduğunda zina cezasının düşeceği hususunda ittifak bulunmaktadır. Hanefilere göre zina suçunda taraflardan biri ikrar edip diğeri inkâr ederse veya nikâh akdi olduğunu iddia ederse her iki tarafa da ceza uygulanmaz. Ancak Malikilere göre kadın zinayı ikrar eder, erkek ise nikâh olduğunu iddia ederse nikâhın ispat edilmesi gerektiği, aksi halde her iki tarafa da hadd cezası uygulanacağı belirtilmiştir. Şafii ve Hanbelilere göre ise sadece ikrar edene ceza uygulanır. Hanefilere göre şahitlerin ölümü, kaybolma veya hastalanma durumlarında ceza düşer. Ayrıca zamanaşımı olursa yine ceza düşer. Maliki, Şafii ve Hanbelilere göre gayrimüslim olan failin İslamiyet'i kabul etmesi cezayı düşüren nedenlerdendir. Faillerden birinin ölümü de cezayı düşürür (Esen, 2013, s.443-444).

2. Klasik Dönem Osmanlı Örfi Kanunlarında Zina Suçu ve Cezası

Osmanlı, İslam ceza hukukunun büyük bir kısmını kabul ederek Hanefi mezhebine ait görüşleri uygulamalarında esas almıştır. Osmanlı ceza hukuku, şeri ve örfi ceza hukukunun bütününden oluşur. Osmanlı'da örfi ceza hukuku, İslam hukukundan bağımsız olmayıp, İslam hukukunun devlet başkanına tanıdığı ta'zir⁹ suç ve cezaları ihdas etme yetkisinden doğduğu ileri sürülmektedir (Akman, 2005, s.489). Diğer bir ifadeyle, örfi hukukun (kanunnameler), şer'i hukuktan tamamen ayrı ve rasyonel şartlar içerisinde gerçekleşmiş olduğunu savunanlar olduğu gibi şer'i hükümlerin tamamlayıcısı konumunda olduğunu belirtenlerde vardır (Acar, 2001, s.54). Örfi hukuk, padişahın irade ve fermanlarıyla oluşan bir kurallar bütünüdür. Oluşmasında dönemin hukukçularının önemli rolleri olmakla birlikte bu kurallara kanun gücünü veren unsur, Osmanlı padişahları tarafından yürürlüğe konulmuş olmasıdır. Bu yönüyle örfi hukuk bir kanun hukukudur da denilebilir. Osmanlı'da örfi hukukun bir anda oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Bu hukuku oluşturan kurallar Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren ihtiyaç oldukça teker teker konan kanun hükümlerinden oluşmuştur (Aydın, 2002, s.25).

Osmanlı Devleti'nde emir veya fermanların kanunname şeklini alıp daha resmi bir hüviyete bürünmesi Fatih Sultan Mehmet döneminde olmuştur. Fatih

⁹ “Ta'zir, kelime anlamı itibariyle çevirmek, alıkoymak ve ıslah etmek demektir. Hukuk terminolojisinde ise hadd ve kısas cezaları dışında kalan, miktarı ve keyfyeti Kur'an ve Sünnet tarafından tespit edilmeyen suç ve cezalara denmektedir. İslam hukuku bütün suçların cezalarını kesin olarak tespit etmemiştir. Sadece fertlerin haklarını ve kamu düzenini çok yakından ilgilendiren önemli suçların cezalarını teker teker tespit etmiş, geriye kalan suçların cezalarını tespit etme yetkisini ise, belli esaslar çerçevesinde zamanın yasama organına (ülül-emre) bırakmıştır. Osmanlı hukukunda hadd ve kısas cezalarında infaz yetkisi devlet başkanına yani Padişaha aittir. Osmanlı Kanunnamelerinde infaz yetkisinin padişahın mutlak vekili olan sadrazama verildiği açıkça belirtilmiştir.” (Akgündüz, 1999, s.8-11).

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

Kanunnamesinin büyük bir kısmı, 1451'den önceki kanunların bir araya getirilmesiyle meydana gelmiştir. Daha öncesinden Osmanlı Kanunnamesi adı altında elimize ulaşmış bir vesika olmadığından Fatih Kanunnamesi bu yönden en eski kanunname'dir (Acar, 2001, s.57). Fatih'in Kanun-ı Osmani diye anılan iki kanunu mevcuttur. Birincisi, Teşkilat Kanunu'dur ve ceza hukuku ile ilgili tek maddesi mevcuttur, diğeri ise Fatih'in askeri, mülki ve cezai hükümleri içeren ve sonradan çıkarılacak kanunların temelini teşkil eden kanundur. İlk bölümü üç fasıl halinde ceza hukukuna aittir. İlk fasıl ise zina ve benzeri suçlar ile ilgilidir (Akgündüz, 1999, s.12). Zina ile ilgili hükümler şu şekildedir:

“1- Eğer biri zina eder ve şeriat huzurunda suçu sabit görülse, zina eden evli ve erkekse bin akçe dahi ziyadeye gücü yeterse üç yüz akçe alına; orta halliyse altı yüz akçeye malik ola, cürm iki yüz akçe alına ondan aşağısına gücü yeterse cürm yüz akçe alına ondan da aşağı halli olursa elli akçe daha da fakir bir haldeyse kırk akçe cürm alına.

2- Eğer zina eden ergen (büluğ çağına ermiş bekâr) olursa bin akçeye dahi ziyadeye gücü yeterse cürm yüz akçe alına, eğer orta halli olursa altı yüz akçeye gücü yeterse, elli akçe cürm alına, ondan da aşağı dört yüze gücü yeterse kırk akçe; gayet fakir haldeyse otuz akçe cürm alına.

3- Eğer kadın zina eder ve şeriat katında suçu sabit olsa, gani olsa er kınlığın (cürm, para cezası) vere, orta halli yahut fakir olsa ergenler (bekâr) gibi olur; kınlığın vere.

4- Eğer kadının mali olsa, eri kabul eylese köftehor¹⁰ kınlığın yüz akçe vere, yoksul olursa, elli akçe; gayet fakir olursa kırk ya otuz akçe cürm alına.

---

¹⁰ Burada terim olarak yabancı bir erkeği evine alan kimse anlamına gelmektedir (Acar, 2001, s. 64).

5- Eğer kadın pezevenklik eylese kadı ta'zir ura nekadar mâ-yerâhu¹¹. Ağaç başına bir akçe cürm alına.

6- Eğer zinâ iden kız olursa, onun cürmü ergen gibi ola, azlıkta ve çoklukta ona itibar edeler.

7- Eğer biregünun (bir kimse) evine girse zina kastına olursa evli cürmünü vere. Eğer ergen ise ergen cürmünü vere, ol zina eden gibi yukarı tafsil üzere ki beyan olundu.

8- Eğer kul-karavaş (erkek-kadın köle) zina kılsa, hür ve hürrenin nısfın vere. Adet cihetince bayağıleyin, baylıkta ve yoksullukta.

9- Eğer biregünun avretin (kadın) öpse yahut dilese yahut yapışsa, kadı ta'zir ura. Ağaç başına bir akçe cürm alına.

10- Eğer bir avret veya kız, bana zina kıldın dese, er inkâr eylese, bu mezkûrların sözüne itibar olunmaya. Ere and vereler, avrete kadı ta'zir ura. İki ağaca bir akçe cürm alına.

11- Eğer avrete er, ben sana zina kıldım dese, avret münkire olsa, avret ant içe. Ere kadı ta 'zir ura. İki ağaca bir akçe cürm alına.

12- Eğer bir kişi zinayı bilse, gelip kadıya demese cürm yok. Amma uğruluğun (hırsızlık) bilse, gelip demese, on beş akçe cürm alına.” (Acar, 2001, s. 62-66; Osmanağaoğlu, 2008, s.126-127).

Fatih Kanunnamesi'nde yer alan zina suçu ve cezası ile ilgili hükümler, Tanzimat Dönemi'ne kadar çok az değişiklikle aynı fasılda yerlerini muhafaza etmişlerdir. Sonraki padişahlar tarafından yapılan kanunnamelerde zina suçuyla

---

¹¹ Mâ-yerâhu, takdir ettiği kadar demektir ki, burada kadı'nın takdir hakkını kastetmektedir. (Acar, 2001, s. 64).

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

ilgili hükümler, ilave niteliğindedir (Acar, 2002, s.152). Zina suçuna verilecek cezaları bu şekilde düzenleyen kanunnamenin, zinaya ve diğer cinsel suçlara ilişkin hükümler kısmında, devletin gayrimüslim tebaası için, herhangi bir özel düzenlemeye gidilmemiştir (Osmanağaoğlu, 2008, s.132).

II. Beyazıt'ın Kanunnamesi'nde zinaya ve diğer cinsel suçlara ilişkin düzenlemelere bakıldığında, hemen hemen Fatih Kanunnamesi'nin benzeri olduğu görülmektedir. Farklı yanı ise derlemenin on birinci maddesi olarak ifade edilen cümlesinin “bu zikrolunan cerâim kâfirden sâdır olsa, ganîsinden ganî Müslümanın cürminin nısfı alına ve mutavassıtı'l-hâlinden mutavassıtı'l-hâl Müslümandan alınan cürmin ve fakirinden fakir Müslümandan alınan cürmin nısfı alına” şeklindeki ifadesidir. Maddeden de anlaşıldığı üzere Müslüman'la aynı suçu işleyen gayrimüslim, aynı maddi kategoride bulunan Müslüman'ın mahkûm edildiği cezanın yarısına mahkûm edilmektedir. Kanunnamenin diğer maddelerine bakıldığında, Fatih Kanunnamesi'nin evli erkeğin zinasını düzenleyen birinci maddesinde “eğer bir kişi zina kılsa” denilirken, II. Beyazıt Kanunnamesi'nde evli erkeğin zinasını düzenleyen cümlede, “bir Müslüman zina kılsa” denildiği görülmektedir. Gayrimüslimlerin söz konusu suçlar bakımından, Müslümanların alacakları cezaların yarısını alacakları, cezalandırılmaları bakımından ayrı bir kategoriye girdikleri, kanunname metninde ifade edilmektedir. II. Beyazıt Kanunnamesi'nin üçüncü maddesi, “eğer evli Müslime avret zina kılsa şer ile sabit olsa” ifadesiyle Fatih Kanunnamesi'ndeki gibi evli Müslüman kadının zinasını düzenlerken, Fatih Kanunnamesi'nden farklı olarak, dul kadının zinasını da düzenlemiş, dul kadının zina fiilinin cezası, bekâr gibi olacağı esası kabul edilmiştir (Osmanağaoğlu, 2008, s.132-133).

Yavuz Sultan Selim'in hazırlattığı kanunname, daha kapsamlıdır. Kanunnamenin ilk üç faslı ceza hukukunun ta'zir cezalarına tahsis edilmiştir. Diğer kanunnamelere benzemekte olup en önemli farkı cezaların şiddetli olmasıdır. Birinci fasıl zina ile ilgili ta'zir cezalarını içermektedir (Akgündüz, 1999, s.12-13). Kanuni Sultan Süleyman'a dönemine ait kanunnamenin de ilk bölümü Fatih Kanunnamesi'nde olduğu gibi zinaya ve diğer cinsel suçlara ayrılmıştır. Birinci bölüm, dört fasıldan oluşmaktadır ve ilk faslın başlığı “berây-i zina (zina için), zinaya müteallik olan cürmü beyan eder” şeklinde ifade edilmiştir (Osmanağaoğlu, 2008, s.141). Kanuni'ye ait kanunname, hem kısa, öz ve açık olması nedeniyle hem de kanunnameye uygulanması mümkün olmayan hükümlerin bulunmaması nedeniyle bazı değişikliklerle 1846 senesine kadar yürürlükte kalmıştır (Akgündüz, 1999, s.13).

Fatih Kanunnamesinin ilk maddelerinde olduğu gibi daha sonraki kanunnamelerde de evliler ve bekârların zinası için suçlunun fakir veya zengin

oluşuna göre farklı para cezaları belirlenmiştir. Ancak İslam Ceza hukukunda hadd suçları içerisinde yer alan zinaya recm, nefy (sürgün) ve celd (sopa) cezaları uygulanması gerekirken zina suçu işeyenlere maddi durumlarına göre para cezaları uygun görülmesi tartışmalara neden olmuştur. Osmanlı'da birçok suçun karşılığı olarak para cezasının öngörülmesini İslam hukuku dışında¹² bir uygulama görenler olduğu gibi İslam hukukunda kabul edilmiş bedeni cezaları bile sistematik olarak para cezalarına dönüştürerek Osmanlı'nın modern bir anlayışa uygun adım attığını ileri sürenlerde olmuştur (Avcı, 2002, s.99). Diğer taraftan Heyd gibi yabancı araştırmacılar ise, Osmanlı kanunnamelerinin birçok hallerde şiddetli şeriat cezalarını hafiflettiğini düşünmekte ve zina suçuna uygulanacak recm cezası yerine daha hafif olan para cezası öngörüldüğü için kanunnameleri nispeten daha müşfik ve şeriata nazaran daha yumuşak görmektedir (Heyd, s. 643-644). Diğer ağırlıklı görüş ise kanunnamelerin fıkıh kitaplarında açıklanan hadd cezalarına aykırı olan hükümler içermediğini, para cezalarının genelde suçun İslam hukukuna göre sabit olmadığı durumlarda verildiğini kabul etmektedir. İslam hukukunda zina suçunun işlendiği tespit edilebilmesi oldukça ağır şartlara bağlıdır. Suçun sabit olması için dört şahidin gerekli olması, aralarında ihtilaf olmaması, zina eylemine bizzat tanık olmaları gibi şartlar ispatı güçleştirmektedir. Bu yüzden suçluya zaruri olarak örfi cezanın verileceği ifade edilmektedir (Akgündüz, 1999, s.14; Aydın, 2002, s.479; Menekşe, 2003, s.12-13). Ancak bu görüşte eleştirilmektedir. Çünkü kanunnamelerdeki zina ve diğer cinsel suçlarla ilgili düzenlemelerin gerektiği gibi yorumlanmadığı ve yok sayıldığı ifade edilmektedir. Fatih kanunnamesinin zina suçunu ve cezasını düzenleyen birinci maddesinde yaptırım olarak para cezası öngörülen zina suçunun şeriat huzurunda sabit olması gerekliliği belirtilmiş ve İslam hukukuna göre şeriat huzurunda sabit olan zina suçunun cezası recm olup kanunnamedeki para cezası değildir (Osmanağaoğlu, 2008, s.145-146).

Osmanlı Devleti'nde recm cezasının infazı, kaynaklardan tespit edilebildiği kadarıyla sadece bir kez, 1680 yılında IV. Mehmet'in saltanatı ve Rumeli Kazaskeri Beyazizade Ahmet Efendi döneminde gerçekleşmiştir. Bu olay Osmanlı kaynaklarında ayrıntılı ve birbirinden kısmen farklı şekilde kaydedilmiş, "Vak'a-i Recm" olarak adlandırılmıştır (Menekşe, 2003, s. 14). Aksaray'da ayakkabıcılık yapan emekli bir yeniçerinin karısı, evlerine yakın bir yerde ipek dükkânı sahibi olan bir Yahudi'ye âşık olur. Bir gün etrafta kimse yok iken kadın,

¹² İslam hukukunda para cezası, fıkıh kitaplarında fazla yer ayrılmayan, pek sıcak bakılmayan bir ceza türüdür; Hanefi mezhebinde ise sadece Ebu Yusuf, para cezasının caiz olduğunu kabul eder. Nitekim Osmanlı Devleti'nde Hanefi mezhebini esas alınmıştır (Osmanağaoğlu, 2008, s.129).

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

adamı evine alır. Durumdan haberdar olan mahalle sakinleri kadının evini basıp kadınla adamı apar topar bir alay kalabalık ve gürültü ile Rumeli Kazaskeri Beyazîzade Ahmet Efendiye getirirler. O da gördük diyenlerin şahitlikleriyle kadının recmedilmesine, dükkânın sahibinin de öldürülmesine hükmedip padişaha arz eder. Gereği yerine getirilsin emri çıkınca, bu vaka, Osmanlı Devleti'nde olağan dışı bir vaka olduğundan, padişah dâhil bütün İstanbul halkı Sultanahmet Meydanı'na toplanmış ve burada kadın göğsüne kadar toprağa gömülüp taşlanarak öldürülmüş, bir önceki gün de Yahudi'nin boynu vurulmuştur (Acar, 2001, s.154; Menekşe, 2003, s. 14). Bu recm vakası, Osmanlı tarihi boyunca ilk ve son recm cezası olarak adlandırılmıştır (Acar, 2001, s.154; Menekşe, 2003, s. 17). Ancak asırlarca geniş bir coğrafyaya hükmeden Osmanlı Devleti'nde sadece bu vakaya dayanarak bir recm cezasının uygulandığını ileri sürmek doğru bir yaklaşım değildir. Böyle bir hükme varabilmek için konuyla ilgili tüm kaynakların titizlikle incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü yaklaşık bir buçuk asır sonra bile şer'i mahkemelere intikal eden bazı zina davalarında, İslam hukukunun hükümlerine uygun olarak hala recm cezasıyla ilgili fetvaların verildiğini görmekteyiz.

1846 yılında mahkemeye intikal etmiş bir zina davasına recm fetvasının verilmesi yanı sıra kişilerin menfaatleri doğrultusunda yargıyı şaşırtmaları, bu zina vakasına birçok kişinin dâhil edilerek yargı sürecinin uzatılması ve kişilerin mağdur edilmesi gibi ilginç hususları ihtiva etmekteydi. Sinop Sancağı kazalarından Durağan'da Ünzile ismindeki hatunun kayınpederi Mustafa ile zina eylediği iddia edilerek, şer'i mahkemeleri yapılmış (BOA., MVL.. 199/65,) ve haklarında fetva verilmişti:

“ Sual: Zeyd-i muhsan oğlu Amr'ın zevcesi Hind'le zina eylese Zeyd'e ne lazım olur.

El-cevab: Zeyd recm olunur Hind Amr'dan tefrik olunur.

Abdulahim” (BOA., MVL. 166/4922) .

Haklarında verilen hüküm ne olursa olsun Osmanlı'da mahkeme kapıları herkese açıktı. Mustafa kendisinin büyük bir haksızlığa ve iftiraya uğradığını, hükümete bir arzuhalle bildirerek davacı olmuştur. Mustafa'nın gönderdiği arzuhale göre kaza müdüründe ve naibinde hata olmasına rağmen, gelini Ünzile ile zina ettiğini kendisine üç yüz elli değnek vurularak zorla söylettirmişlerdi. Mustafa kendisine yapılan haksızlık üzerine mahkemesinin usul ve nizama uygun bir şekilde yeniden yapılmasını istemiştir. Bunun üzerine müdür ve naip eyalet

meclisine çağırılmış ve ifadeleri alınmıştır. İfadelerinde Mustafa'yı dövdüklerini inkâr edip zina meselesinden dolayı Ünzile'nin nikâhına son verdiklerini ifade etmişlerdi. Ünzile ise ifadesinde, bu suçta kalkışanın pederinin olmadığını, gece müdürün hanesine gittiğinde zorla ırzına geçildiğini, sonrasında müdür, ben seni zevcenden boşayıp başka birine vereceğim diyerek kendisini kandırdığını ve korkudan kayınpederine iftira attığını itiraf etmiştir. Ancak müdür bunları inkâr edip davada aleyhine şahitlik eden iki kişinin de kendisiyle husumeti bulunduğunu iddia etmiştir. Müdür ve naip hata olmasına karşın üç yüz elli değnek zoruyla Mustafa'ya suçu kabul ettirdikleri hususunu mübaşir, kazadaki herkesten işittiğini mecliste ifade etmiştir. Hemen dava yeniden görülmüş, şahitlerin ifadesiyle dava ispat edilmişti. Ünzile dahi bekâretini bozanın müdür olduğunu ve onun talim ve kandırmasıyla kayınpederine iftira attığını ifade etmişti. Bundan dolayı önceki nikâhının feshi şeri şerife uygun olmadığından önceki zevcesine teslimi uygun görülmüştü. Müdür ayrıca bu hususta rüşvet vererek iş yaptırmış bunları dahi inkâr etmişti. Bunların memuriyetlerine devam etmeleri caiz olmayacağından azledilmeleri uygun görülmüştü. Zina, iftira, rüşvetle iş gördürme, devletin malını zimmetine geçirme gibi uygunsuz hal ve harekette bulunan müdürün kanun ceza hükmüne göre pranga cezasına çarptırılması yani hapis tarihinden itibaren iki yıl müddetle pranga olarak terbiye olunması uygun görülmüştür. Naibin ise cezalandırılması için İstanbul'a çağırılması istenmiştir (BOA. MVL. 197/47).

Kaza naibi Ali Efendi, müdürün emriyle Ünzile'yi önceki eşinden boşayıp üç yüz elli kuruş rüşvet alarak Osman isimli kişiyle evlendirdiğini itiraf etmişti. Kastamonu Meclisinde icra olunan tahkikat ve mahkemeye bu husus ispat edilmesi üzerine Ünzile tekrar Mustafa'nın oğluna verilmişti. Müdür'ün zimmetine geçirdiği tespit edilen bazı paraların ve rüşvet olarak aldığı üç yüz kuruşun geri alınarak sahiplerine verilmesi ve müdürlüğe asaleten münasip birinin getirilmesi hususları da Sinop'a yazılmıştı. Ayrıca Kastamonu meclisinin mazbatası ve evraklar Meclis-i Vala'ya havale olunmuştu. Bu büyük suçu işleyenlerin hemen kanunen uygun görülen cezaya çarptırılmaların karar verilmişti (BOA., MVL. 166/4922). Durağan Kazası Müdürü Mehmed Emin ve Naib-i sabık Ali Rıza Efendi'nin Dersaadet'e gönderilmesi hususunda gerekenin yapılmasına dair Kastamonu Valisi'ne de yazı gönderilmiştir (BOA., A.}MKT.UM., 26/91).

Fetvahanenin recm hükmü verdiği bir diğer dava ise Konya'da vuku bulmuştu. Konya'ya tabi Kadınhan Derbend sakinlerinden İlyas'ın ümmü veled cariyesi Hediye'yi kandıran Hasan isimli kişi, onu Sarıkaya bölgesine götürerek zina etmişlerdi. Gereğinin yapılması için İlyas davacı olmuştu. Hasan ifadesinde bu suçu işlediğini itiraf etmesiyle suçu kesinleşmişti. Hasan hapishane atılmıştı.

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbik Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

Şer'i hükme göre bu suçta recm cezasının uygulanması gerektiği Konya Meclisi ve naibi tarafından Meclis-i Vala'ya bildirilmiştir. Meclis-i Vala, davayı inceledikten sonra recm kararını yanlış bulmuş, Konya naibinin bu meselede daha ihtiyatlı ve dirayetli olması gerekirken recim hükmünü vermiş olduğundan azarlanması ve hatta böyle bir hüküm verdiği için ceza olarak azledilmesi dahi gerektiğini ifade etmişti. Çünkü böyle hususlarda gereken ihtiyat ve itinanın gösterilmemesi şeri şerifi töhmet altında bırakırdı (BOA., A.}MKT.MVL.. 23/66). Bu yüzden Hasan'ın recim edilmesi gerekmediği ve bu meselenin Naip Lahak Efendi marifetiyle Meclis-i Şeri'de tekrar ele alınmasına karar verilmişti. Daha sonra yapılan sorguda Hasan, Hediye'yi o bölgeden alıp kaçırdığını itiraf etmiş ancak zinayı inkâr etmişti. Hediye'yi kendisine nikâhlayıp zevce ederler ümidiyle kaçırdığını söylemişti. Bir önceki ifadesini değiştirmişti. Bu suretle şer' en bir recim cezası gerekmediği ancak ta'zir-i şer'inin uygulanması gerektiği belirtilmişti. Suçun niteliğine bakıldığında aslında Hasan, İlyas'ın kölesi olan ümmü veled¹³ Hediye'yi çalmıştı ve kanunen hırsızlık suçu işleyen kişi üç aydan üç seneye kadar pranga cezasına çarptırılmaktaydı. Nitekim Hasan'ın hapis tarihinden itibaren bir sene müddetle prangaya vurulması ve ceza bitiminde salıverilmesi kararlaştırılmış, bu hususta merkezden onay istenmişti (BOA. MVL. 197/50):

3. 19. Yüzyılda Osmanlı'da Bazı Zina Davaları ve Tatbik Olunan Cezalar

XVII. yüzyılın ortalarında son ceza kanunnamesi meydana getirilmiştir. Bir mahkeme görevlisi tarafından ilgili hükümlerin derlenmesiyle ortaya çıkan kanunname sekiz bölümden ibaret olup II. Bayezit Kanunnamesi'nde olduğu gibi ilk dört bölümde cezai hükümlere yer verilmiştir. XVII. yüzyıldan sonra ceza kanunnameleri gittikçe daha az başvurulmuş, XVIII. yüzyıldan Tanzimat'a kadar da bu alanda yeni diyebileceğimiz bir düzenleme yapılmamıştır (Aydın, 1993, s.481). 3 Kasım 1839'da Gülhane Hatt-ı Hümayunun okunup ilanı ile Tanzimat hareketi başlamış ve ilk adım olarak bir ceza kanunu yapılmıştır (Acar, 2001, s.154). Tanzimat'ın ilanından kısa bir süre sonra, 3 Mayıs 1840 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe giren "Ceza Kanunu", bir mukaddime, bir hatime, 13 fasıl ve 40 maddeden meydana gelmektedir. Şer'i hükümlere aykırı hükümler içermeyen bu kanunname, kanuna muhalefet, hakaret, sövme, rüşvet ve gasp ve benzeri ta'zir cezaları düzenlenmiştir. Kanunname, kısas cezalarına birçok yerde atıf yapılmakta, hadd cezaları ise kadılarca hükmedile geldiği için zikredilmemiştir. Ayrıca kanunname, zina suçuyla ilgili hükümlere yer

¹³ Efendisinden çocuk sahibi olan cariye.

verilmemiştir (Akgündüz, 1999, s.15). 1840 tarihli Ceza Kanunnamesinde ilk defa “suçun kanuniliği” ilkesine dayanılmıştır (Akça ve Hüllür, 2006, s.309; Candan, 2015). Tanzimat döneminin ikinci ceza kanunnamesi, 1851 tarihli Kanun-ı Cedid’dir. Bu kanun üç fasıl ve 43 maddeden meydana gelmektedir. II. ve III. fasıllarda can, mal ve ırz aleyhine işlenen suçlara yer verilmiştir (Akgündüz, 1999, s.15). Ancak zina suçunu düzenleyen kanunlar, eski hükümlere tabi olmaya devam etti (Acar, 2001, s.155). 1851 tarihli Kanun-ı Cedid de istenen sonuçları veremeyince, Batı ülkelerinde uygulanan ceza ilkelerini uygulamak üzere başkanlığını Ahmet Cevdet Paşa’nın yaptığı özel bir komisyon tarafından 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun hazırlanarak yürürlüğe konuldu (Konan, 2011, s.162).

Tanzimat döneminin en önemli ceza kanunu olan 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun, 1810 tarihli Fransız ceza kanunu ile yerli hükümlerin bir araya getirilmesinden oluşmuştur. Ceza Kanunname-i Hümayun, çeşitli tarihlerde ve özellikle 1911 ve 1914 yıllarında önemli değişikliklere uğramakla birlikte Osmanlı Devleti’nin son yıllarına kadar yürürlükte kalmıştır (Aydın, 1993, s.482). 1858 tarihli bu kanun bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Tanzimat’a kadar Osmanlı Devleti’nde yargı gücü şer’iye mahkemelerindeydi.¹⁴ Ancak 1864 yılında Nizamiye mahkemeleri kurulunca yargıda ikilik çıktı ve görevleri birbirinden ayrıldı (Akgündüz, 1999, s.16). Bazı zina vakalarında da görüleceği gibi bazen aynı dava iki mahkemeye de intikal edebiliyordu.

3.1.1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun’un Üçüncü Faslındaki Zina İle İlgili Maddelerin Zina Davalarına Tatbiki

1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun, bir mukaddime, üç bab, 32 fasıl ile 264 maddeden oluşmaktaydı. 1860 yılında, kanunun ikinci babının “hetk-i ırz

---

¹⁴ Tanzimat Döneminde ve sonrasında yargı organları açısından da yeniden düzenlemelere gidilmiştir. Tanzimat’tan önce Osmanlı ülkesindeki yargı gücünü, tek başına denecek kadar müstakil olarak kullanan şer’iye mahkemelerinin, diğer bir ifadeyle kadıların bu yetkileri Tanzimat’tan itibaren yavaş yavaş ellerinden alınmıştır. 1867 tarihinde şer’iye mahkemeleri dışında bir takım idarî ve adli mahkemeler kuruldu. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nizamnamesi ile aile, vakıf, miras, şahsa karşı işlenen suçlar ve cezalar gibi şahsi hukuk davaları dışındaki hususlar, şer’iye mahkemelerinin yetki alanından çıkarıldı. Şûray-ı Devlet Nizamnamesi ile de şer’iye mahkemelerinin idarî yargı yetkileri tamamen ellerinden alındı. 1870’te Nizamiye Mahkemeleri kurulunca, Osmanlı adliyesinde ikilik başladı. İki adli mahkeme ayrı ayrı sahalarda yargı görevini yürütmekle görevlendirildi. 1871’de Nizamiye Mahkemeleri yurt çapında teşkilatlandırılınca, şer’i denilen konular dışındaki bütün yargı yetkileri bunlara devredildi. 1873 yılında Yüksek bir şer’i mahkeme olan Meclis-i Tetkikat-ı Şer’iye, 1875’te ise şer’iye mahkemelerinin kararları hususunda temyiz ve istinaf yetkilerine sahip yüksek bir mahkeme olarak Fetvahane-i Ali kurulmuştur (Akgündüz, 2002, s.95-96).

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

edenlerin mücazadı beyanındadır” başlığının üçüncü faslına, zina suçunun cezası ilave edilmiştir. Dördüncü faslında ise çocuk ve kız kaçırmaya dair hükümlere yer verilmiştir. 1rza saldıranlara verilecek cezalar ise madde 197 ila 200 arasında düzenlenmiştir.

Madde 197- Her kim on bir yaşından aşağı bir çocuğa fiil-i şeni icra ederse, altı aydan az olmamak üzere muvakkaten hapis cezasına çarptırılır (S. N. Akgündüz, 2017, s.176).

Madde 198- Bir adam bir kimseye zorla fiil-i şeni icra eder yani ırzına geçerse muvakkaten küreğe konulur.¹⁵

Madde 198'in uygulandığı bir vaka Kastamonu'da meydana gelmişti. Daday kazasına tabi Başaylak Divan ahalisinden Mustafa, Hasan ve Ahmet isimli kişiler, ticaret için İstanbul'da bulunan Beşman oğlu Mustafa'nın hanesine zorla girip zevcesi Fatma'nın ırzına geçmişlerdi. Bu suçu işledikleri itiraflarıyla tespit edildiğinden Hasan, Mustafa ve Ahmet'in hapis tarihlerinden itibaren beşer sene müddetle Sinop'ta küreğe konulmak üzere oraya gönderilmelerine karar verilmişti (BOA., A.}MKT.MVL. 134/90).

Madde 199- Cebren fiil-i şeni icrası, kişiye mürebbsi, velisi veyahut aylıklı hizmetkârları tarafından vuku bulursa beş seneden az olmamak üzere kürek cezası verilir (Akgündüz, 2017, s.177).

Zina suçuna verilen beş yıl kürek cezası az olmamakla birlikte suçlu, bulunduğu yerden uzak genellikle denizin olduğu ada gibi yerlere cezasını çekmeye gönderildiği için kişinin bir müddet sonra beden ve akıl sağlığı bozulabilmekteydi. Rodos'a cezasını çekmesi için gönderilen Veli'nin durumu da buna örnek gösterilebilir. Asakir-i şahane mülazımlarından Veli, zina suçundan dolayı Edirne Vilayeti Divan-ı Harp kararıyla beş sene müddetle kürek cezasına çarptırılmış ve Rodos'a gönderilmiişti. Rodos'ta hapis bulunan Veli, bir müddet sonra akıl sağlığını kaybetmiş ve durumu gittikçe kötülemişti. Onu Rodos hapishanesinde zapt etmek zorlaşınca, mahalli idareciler, Veli'nin Dersaadet'e veya bu mümkün değilse Manisa'daki Bimarhanelerden birine aldırılmasını talep etmiştir. İlgili mercilerle yapılan yazışmalardan sonra Veli'nin Manisa'ya nakli münasip görülmüştür (BOA. DH.MKT. 89/4). İncelenen bazı zina vakalarında eğer cinayet vuku bulmadıysa genellikle üç ay, altı ay, bir yıl veya iki yıl gibi cezalar verildiği görülmektedir. Bu cezalarla kıyaslandığında beş yıl kürek cezası ağır bir ceza kalmaktadır.

---

¹⁵ Bu maddeye 1860 tarihinde yapılan zeyille, cebren fiil-i şeni icrasına kalkışıp elinde olmayan sebeplerle suç fiile gelmezse üç aydan ekal olmamak üzere hapis cezasına çarptırılır (S. N. Akgündüz, 2017, s.176; Acar, 2001, s.155).

Madde 200- Eğer böyle cebren fiil-i Şeni henüz evlenmemiŐ bir kız hakkında vuku bulursa fail k¼reke cezasından başka tazminat vermeye m¼stehak olur.¹⁶

1862 yılında, Saruhan Sancağında vukua gelmiŐ olan ırza geçme vakasına madde 200'¼n h¼km¼ uygulanarak failden *bikr tazminatı* alınmasına karar verilmişti. ırza geçme vakası Şu Şekilde cereyan etmişti; Saruhan sancağının G¼rdek kazasına bağlı G¼kçe Ahmet karyesi ahalisinden Cafer oğlu Hasan, Hacı İbrahim'in kızı Fatma'yı zorla dağa g¼t¼r¼p ırzına geçmiŐti. Hasan'ın bu suçu işlediği yapılan tahkikat neticesinde tespit edilmişti. Hasan ayrıca asker kaçağıydı, ismine kur'a isabet ettiği halde silahaltına girmemiŐti. Bikr tazminatı olarak 2.000 kuruşun Hasan'dan tahsil edilerek Fatma'ya verilmesine ve kendisinin hapis tarihi olan 1278 senesinin Muharrem ayının beŐinci g¼n¼nden itibaren 3 sene m¼ddetle k¼ređe konulmak üzere Rodos'a g¼nderilmesine ve ceza s¼resi bitiminde mensup olduğu orduya g¼nderilmesine karar verilmiştir (BOA., A.}MKT.MVL. 140/62.).

Madde 201- Her kim z¼k¼r (erkek) ve inasdan (kadın) genç kimseleri idlal ve iğfal (kandırma) ederek fuhŐiyata tahrik ve iğra ve esbab-i husul¼n¼ teshil etmeyi itiyat ederek adab-ı umumiyeye m¼nafı harekete cesaret eyler ise bir aydan bir seneye kadar hapis cezasına çarptırılır. Ve eğer bu suretle idlal ve iğfal kaziyesi baba yahut ana veyahut vasi olan kimselerden zuhur eder ise altı aydan bir buçuk seneye kadar hapis ile cezalandırılır (Acar, 2001, s.156).¹⁷ 1860'da bu maddeye yapılan zeyl; Bir hatun aleyhine ırz davası mutalaka zevcine ve zevci olmadığı halde velisine ait olup bu suretle lede'd-dava irtikab-ıfiil-i Şeni zina eylediği tahakkuk eden hatun, üç aydan ekal ve iki seneden ziyade olmamak üzere hapis ile m¼cazat olunur, Şu kadar ki zevc tekrar zevcesini almaya razı olarak bu cezanın h¼km¼n¼ iskat edebilir (BOA. MVL. 805/13). B¼yle fiil-i Şeni ile mahk¼me olan hatunun bu fiilde Őeriki olan Őahıs dahi kezalik üç aydan iki seneye kadar hapis ile cezalanır (Acar, 2001, s.157).

Madde 201'in zeylinin uygulandığı zina davalarından biri de 1865 senesindeki cinayetten yargılanan Andreo davasıydı. Girid'in İsfakiye kazasına tabi Gozos Adası sakinlerinden Nikola Fotakaki'nin cinayet davasından yargılanan Andreo, sorguda neden bu suçu işlediğini anlatmıŐtır. Andreo, bir g¼n oğluyla balık avlamak üzere kayığa bindiği vakit hanesinden bir mil mesafede

---

¹⁶ Bu maddeye yapılan zeyille, Evleneceğim diye kandırıp bek¼retini bozduktan sonra kızı almaktan vazgeçen kimse kendisinden bedel-i tazmin-i bikr alındıktan sonra bir haftadan altı aya kadar hapis olunur. Fakat bu h¼km¼n suduru evlilik vaadi ile iğfali ya erkeğin ikrar ve itiraf eylemesine veyahut kız tarafının ispatına bağlıdır (Acar,2001, s.156; S. N. Akg¼nd¼z, 2017, s.177).

¹⁷ Madde 201'in ihtivası ve icrası için bkz. "Zina", İlm-i Hukuk Mukayeseli Kanun Mecmuası, Cilt:2, Yıl:2, Sıraım¼stakim Matbaası, İstanbul 1326.

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

bulunan mağara gibi bir mevkide Nikola'nın kendi zevcesi Katriya ile beraber olduğunu görmüş, tüfeğini getirmek üzere oğlunu hanesine göndermiş ve o gelene kadar Nikola ile zevcesinin zina ettiğine bizzat gözleriyle şahit olmuştu. Bu esnada ona ateş etmek maksadıyla Nikola'nın silah doğrultması üzerine hem nefsinı kurtarmak hem de ırzını korumak için Andero tüfikle ateş ederek onu öldürmüştü. Olayın bu şekilde cereyan ettiğini ifadesinde anlatmış ve eşi dahi olanları kabul etmişti. Yapılan tahkikatta dahi olayın bu şekilde cereyan ettiği tespit edilmiş ve kanun hükümlerine uygun olarak, *“Kanunu Cezanın yüz seksen sekizinci maddesinde bir kimse zevcesini veyahut hareminden birini bir şahısla fiil-i şeni icra ederken görür ve ikisini birden katl ile maazurdur deyu, doksanıncı maddesinde maazuriyeti mutehakık olan katl ve cerh ve zerb üç aydan üç seneye kadar hapis olunur deyu, makullar icabına göre de beş seneden üç seneye kadar zaptiye nezareti altına alınır deyu muharrer olduğu mesululu iki yüz birinci maddesi zeylinde dahi Bir hatun aleyhine ırz davası mutalaka zevcine ve zevci olmadığı halde velisine ait olup bu suretle lede'd-dava irtikab-ı fiil-i şeni zina eylediği tahakkuk eden hatun, üç aydan ekal ve iki seneden ziyade olmamak üzere hapis ile mücazat olunur, şu kadar ki zevc tekrar zevcesini almaya razı olarak bu cezanın hükmünü iskat edebilir deyu, mastur ve mesarih bulunduğuna binaen Andero'nun hükmü tatbikken hapis tarihinden itibaren üç ay müddetle hapis olunarak beş sene için dahi zaptiye nezareti altında bulundurulması ve kadının cezası ise, zevci olsuretle iskat etmediği halde altı ay müddetle kadın hapishanesinde hapis edilmesine”* karar verilmiştir (BOA. MVL. 805/13). Bir gayrimüslimin yargılandığı bu davada, madde 188, 90 ve 201 uygulanmış, bir cinayet işlenmiş olmasına rağmen suçluya, ceza kanun hükmüne uygun olarak sadece üç ay gibi kısa hapis cezası verilmiştir. Karısına ise şayet Andreo onu tekrar kabul etmezse altı ay hapis cezası verilmesine karar verilmiştir. Zina vakası bir cinayetle neticelense de davada suçlu taraf, zina edenler olup kadının eş veya ailesinden biri cinayeti işleyen taraf olmalarına karşın çok cüzi cezalarla dava lehlerine sonuçlanabilirdi.

Madde 201'in zeylinin uygulanması talebiyle Meclis-i Vala'ya intikal etmiş bir diğer zina davası: Boyaabad kazasına tabi Haremşah Divanı ahalisinden Mehmet, bundan üç sene evvel kura-i şeri ile askere gittiği dönemde zevcesi Ümmügülsüm hamile kalmıştı. Mehmet askerde olduğu vakit zevcesinin hamile kalması bebeğin başkasından olduğunu göstermekteydi. Mehmet'in kardeşi Hasan'dan şüphe duyulmuş ve hem Hasan hem de Ümmügülsüm sorguya çekilmişti. Sorguda Hasan, kendi rızalarıyla zina suçunu işlediklerini ikrar (itiraf) etmiştir. Bunun üzerine her ikisi de tevkif edilerek hapishaneye gönderilmiş ve haklarında ne muamele olunacağı Meclis-i Valaya'ya sual edilmiştir. Suale cevap

olarak Meclis-i Vala tarafından Kastamonu Mutasarrıfına gönderilen evrakta, *Ceza Kanununun iki yüz birinci maddesinin zeylinde zevcesi veya velisi tarafından arz davası açılmış bir kimseyi zevcesi almaya razı olduğunda bu ceza düşebilir*, denilerek bu davanın etraflıca yeniden tahkik edilmesi istenilmiştir (BOA., A.}MKT.UM.. 554/99). Davada da görüldüğü üzere bu vakada aile içi bir zina ve bir hamilelik mevzu bahis olduğundan taraflara ilgili maddenin hükmü uygulanmadan önce vakanın bir şüpheye mahal vermeyecek şekilde daha etraflıca tahkik edilmesi uygun görülmüş ve nihai bir karar verilmemiştir. Davanın daha sonra nasıl neticelendiğiyle ilgili elimizde bir belge bulunmadığından hangi madde hükmünün uygulandığını bilmemekteyiz.

Bir diğer aile içi zina vakası ise Balya kazasında vukua gelmişti. Balya kazasına tabi Avcılar karyesi ahalisinden çiftçi hizmetkârı Hüseyin, başka bir karye sakinlerinden olan kayınvalidesi Ünzile hatunla zorla zina eylediği taraflar tarafından itiraf edilmiş ve suçun işlendiği tarafların bu ikrarıyla tespit edilmişti. Bu olaydan ötürü zevcesi Ayşe ile olan nikâhlarının şer' en feshi ve tefriki hükmü verilerek Hüseyin hapse atılmıştı. Dava ile ilgili mazbata ve ilam, hükümete takdim kılınmış ancak haklarında bir türlü emir ve karar verilmemiş ve o tarihten beri Hüseyin hapiste kalmıştı. Davayla ilgili uygun görülen hükmün bir an evvel verilerek vilayete bildirilmesi istenmiştir (BOA., A.}MKT. 119/66).

Aile içi zina vakalarının Osmanlı'da yaşandığını gösteren bu davalar, toplum ahlakı hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Müslüman ailelerde yaşanan bu zina vakaları aynı şekilde bir gayrimüslim ailede de vukua gelmiştir. Meclis-i Valaya gönderilmiş olan Niş Meclisinin bir kıta mazbatasıyla naibinin ilamında yazılanlara göre, Niş'in Cerut Yabuk karyesi sakinlerinden İstamniko isimli zimmi kardeşi İstano'yu döverek öldürmüştü. İstamniko, kardeşini zevcesi Marya ile zina ederken gördüğünden dolayı bir baltayla öldürdüğünü sorgusunda ikrar etmişti. Bu öldürme hadisesi kardeşinin zevcesiyle zina etmesinden dolayı vuku bulduğundan fetvahane, İstamniko'ya şer' en bir ceza gerekmeceğini bildirmiş, aynı şekilde kanunen de bir ceza verilmeyeceği ifade edilerek zimminin tahliyesine karar verilmiştir. Meclis-i Vala, kararın icrası için gerekenin yapılmasını istemiştir (BOA., A.}MKT.MVL. 13/26).

Madde 201'in zeylinin uygulandığı bir diğer dava: Hanya Sancağı dâhilinde İstalos karyeli Ankil ile yine aynı karye sakinlerinden Samatya zina eylerken kızın babası görmüştü. Samatya, Ankil'in akrabası olduğu ve bir zorlama olmadığı yapılan tahkikatta anlaşılmıştı. Ceza kanununun iki yüz birinci maddesi zeylinde, zina suçundan mahkûm olan hatunla birlikte bu suçu işleyen şahsın dahi üç aydan iki seneye kadar hapis cezasına çarptırılması ve bunun dışında beş mecrediye altından yüz mecrediye altına kadar nakdi ceza alınması, yazılıdır. Bu hükme bağlı olarak hapis tarihlerinden itibaren Samatya'nın kadın

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

hapishanesinde, Ankil'in dahi hapishanede altışar ay müddetle hapis olunmalarına ve Ankil'den nakdi ceza olarak beş mecrediye altını alınmasına karar verilmiş ve gereğinin yerine getirilmesi hususu sancağa bildirilmiştir (BOA. A.}MKT.MVL. 125/46). Madde 201'in uygulandığı diğer davalarda nakdi ceza alınmamasına karşın bu davada beş mecrediye nakdi ceza alınmasına karar verilmiştir. İlgili kanunnamenin madde 202'sinde hapis cezasıyla birlikte nakdi cezada yer almıştır.

Madde 202- Mugayir-i ar ve hayâ alenen fiil-şeni icrasına ictisar eden kişi üç aydan bir seneye kadar hapis olunur ve bir mecrediye altınından on mecrediye altınına kadar ceza-i nakdî alınır (Acar, 2001, s.156). Baskın verip derdest olunan erkek ve kadın, bir müddet hapis ile terbiyeleri icra kılınmakta ise de bu ceza kâfi görülmediğinden bu gibi suçlarda haklarında nasıl bir muamele uygulanmak lazım geleceğı Meclis-i Valaya sual edilmişti. Bunun üzerine Meclis-i Vala, 1859 yılında bu maddenin içeriğine yeni hükümler ekleyerek ilgili memuriyetlere bildirmiştir. "Bu gibi makuleler (takımlar) haklarında müsamaha gösterilmesi zabıta-i belediye ve asayışı ihlal edeceğinden ve Kanun-u Cedid'in iki yüz ikinci maddesine mugayir-i ar ve hayâ alenen fiil-i şeni icrasına ictisar iden şahsın üç aydan bir seneye kadar hapis olunması münderic olarak baskın dahi yine bunun bir nevi olduğundan bundan böyle basılıp tutulanların fillerinin inzâr-ı inamede hâsıl edecekleri çirkinliğin derecatına göre on günden üç aya kadar hapis ile tedibi ve emsiline terhib olunması ve tutulanlardan mütahil (evli) olanlara veya bu fiile itibar etmiş bulunanlara iki kat müddet tayin edilmesi ve bu ceza müddetinin vukuatın derecatına ve baskın verenlerin şahsına göre mahalleri meclislerince bi'l-müzâkere tayin olunması Meclis-i Ala-i Tanzimat ile bi'l-muhabere Meclis-i Vala'dan ifade kılınmış ve bu surette Dersaadette ve Memalik-i mahruse-i şahanenin her tarafında dikkat olunmak üzere bi'l-cümle memuriyet-i saltanat-ı seniyye tebligat-ı mahsusa gönderilmiş olmağla zir idarelerinde bulunan mahallerde basılıp tutulanlar haklarında ol-vechle hareket-i dikkat olunması sıyâkıında şukka-i mahsusa tesir ve teşir kılındı." (BOA., A.}MKT.UM., 357-65). Zina edenlerin basılarak hiçbir şekilde müsamaha gösterilmeyerek tutuklanıp hapse atılması ve sonrasında bir daha bu suçun işlenmemesi için emsal niteliğinde cezalara çarptırılması uygun görülmüştür. İlgili hükme bakıldığında zina edenlerin basılmalarında hiçbir beis görülmemiş, sadece bu fiili işleyenlerin evli olması ve baskın eyleyenlerin şahsı, mahalli mecliste yapılacak müzakerede ceza müddetinin tayininde etki edeceği ifade edilmiştir.

Osmanlı'da mahalle sakinleri ve zabıtarlar, zina işlendiğı duyumuyla haneleri basıp bu fiili işleyenlere şiddet uygulayabilmekteydiler. Bazen bu şiddetin derecesi artarak kişinin yaralanmasına ve hatta ölümüne yol

açabilmektedir. Böyle bir vaka 1861 senesinde Zağferanbolu (Safranbolu) Sancağında yaşanmıştı. Zağferanbolu'lu Mehmet Efendi'nin hükümete takdim eylediği arzuhalde yazılanlara göre, Zağferanbolu Sancağına tabi Karakoyunlu cami hatibi olan kardeşi Ahmet Efendi'nin hanesine yakın oturan Hüseyin kızı Havva Hatun, zina etmek maksadıyla Zaki isimli kişiyi hanesine aldığını gören komşular haneyi basıp Zaki'yi yakalamışlardı. Baskın esnasında Zaki'nin bir gözü yaralanmış ve gözünü yaralayan kişinin Ahmet Efendi olduğunu iddia ederek onu dava etmişti. Ayrıca iddiaya göre kendisine bazı fesat şahitler bularak Ahmet Efendi'yi hapse attırmıştı. Bu suçlamalar yüzünden kardeşi, haksız yere iki aydan beri hapislanıyordu. Mehmet Efendi arzualle durumu hükümete bildirerek kardeşine yapılan haksızlığın düzeltilerek tahliye edilmesini istirham eylemiştir (BOA. A.}MKT.DV. 193/13).

Yukarıdaki vakada zabıtayı beklemeden komşular haneyi basıp adam yaralamışlardı. Ancak bazı vakalarda mahalle ahalisi duruma müdahale etmeyip zabıtaya vakayı ihbar ettiği de görülmektedir. Böyle bir vaka şu şekilde cereyan etmişti: En asıl Yahudi milletinden olup vakadan on sene önce Ermeni milletine geçmiş olan Bagos, Fatma isimli hatunun hanesine girmiş, bunu gören mahalle sakinleri ise hemen zabıtaya ihbar etmişti. İhbar üzerine zabıta tarafından gönderilen memurlar, haneye varıp Bagos ve Fatma'yı yakalayıp şer'i şerife getirmiş ve şer'i şerifin marifetiyle işin aslı sorguda ikisine itiraf ettirilmiştir. Her ikisi de sorguda zina suçunu işlediklerini kabul etmeleri üzerine hapse atılmışlardı. Tekrar meclis-i şer'i şerife çağırıldıklarında ise bir önceki sorguda olduğu gibi zina ettiklerini kabul ve ikrar eylemişlerdi (BOA. HAT. 512/25098). İkrar üzerine nasıl bir ceza uygun görüldüğüyle ilgili elimizde bir bilgi bulunmamaktadır. Bu vakada dikkat çeken bir diğer önemli husus ise Müslüman bir kadın olan Fatma'nın gayrimüslim bir erkekle zina etmesidir. Buna benzer bir diğer zina vakası ise 1853 senesinde yaşanmıştı. Bozcaada ahalisinden Konstantin, Veli isimli adamın karısı Fatma'yı kandırarak hanesine girip zina yapmışlardı. Bu olay üzerine Konstantin yakalanıp üç sene müddetle pranga cezasına çarptırılmıştı. Kadının da kadınlara mahsus hapisanede iki sene müddetle hapis olunmasına karar verilmiş ancak adada kadınlara mahsus hapisane olmadığından memleketi olan Ezine Kazasına gönderilmesi münasip görülmüştü. Ancak şu şartla, orada bulunan akrabaları, kadına kefil olacaktı. Nitekim gerekli kefil hususu sağlandıktan sonra kadının memleketine dönmeye izin verilmiştir (BOA., A.}MKT.UM.. 145/42). Her iki zina vakasında da İslam'ın kati hükümlerine ve toplumun bu hususta ki hassasiyetine rağmen Müslüman kadın, gayrimüslim erkeği gizli bir şekilde hanesine alarak bu suçu işlemiştir.

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbik Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

Sonuç

Düzenin tesisi ve hakların muhafazası için zamanla ihtiyaç ve durumlara binaen devletler tarafından oluşturulan ceza kanunlarının esas amacı toplumlara hizmettir. Ceza kanunları ait oldukları toplumların ahlak ve din yapılarından bağımsız değildir. Toplumlarda nelerin suç teşkil ettiği ve suça uygulanan cezanın şiddeti neye göre belirlendiği gibi oldukça önemli soruların cevabı, toplumun sahip olduğu ahlaki ve dini değerlerde gizlidir. Toplumda düzeni tesis etmekle mükellef tutulan devlet, nizam ve adaleti sağlamak amacıyla dönemin şartlarına göre ceza kanunları çıkarmıştır. Daha doğru bir ifadeyle, toplumun din ve ahlak değerlerini göz önünde bulunduran ve bunlara aykırı hareketlerin karşısında yer alan devletin nizam ve adaleti sağlayan ıslah aracı, ceza kanunlarıdır. Ceza kanunlarının en önde gelen işlevi, suç teşkil eden her türlü eylemin önünü alarak asayiş ve nizamın idamesini sağlamaktır. Cezanın ehemmiyeti ise caydırıcı olmasından gelmektedir.

Ahlak, din ve ceza kavramlarının birbirileriyle olan ilişkilerini Osmanlı Devleti örneğinde de görmek mümkündür. Osmanlı'da din, toplumun ahlaki yapısını düzenleyen en büyük merci idi. Bu yüzden Osmanlı Devleti, İslam dinin hükümlerinden uzaklaşmamış son yıllara kadar bu hükümlere bağlı kalmaya çalışmıştır. İslami hükümler, devletin ve toplumun sorunlarını çözmekte yetersiz kaldığında ya da tatmin edici çözümler üretmediğinde, hükümdarın iradesiyle yeni kanunlar üretilmiştir. 19. yüzyılda Osmanlı, dünyanın değişen ve yenilenen çehresine uyum sağlamak adına yeni kanunnameler çıkararak birçok alanda olduğu gibi hukuk alanında değişime gitmiştir.

Osmanlı toplumunun nezdinde dinen ve ahlaken çirkin, haram ve büyük günah olarak tanımlanan zina fiili, devletin şer'i hukuk ve kanunnamelerinde suç kabul edilmiş ve zamanın şartlarına göre cezalara çarptırılmıştır. İslam hukukundan bağımsız bir Osmanlı hukuku düşünmek pek mümkün değildir. 19. yüzyılın sonlarına kadar şer'i mahkemelerin görevlerine devam etmesi bunun göstergesidir. Ancak Osmanlı'nın tamamen şer'i hükümlere uygun kanunlar çıkardığını ve uyguladığını da söyleyemeyiz. Kaç asır sonra bile mahkemelere intikal eden zina davalarına fetvahanecm hükmü vermiş olmasına karşın bu cezanın tatbiki kabul edilmemiştir. Bu hükmün verilmeyişi Osmanlı'nın ceza hususunda daha esnek daha modern olduğunun işareti değildir, çünkü klasik dönem kanunnamelerine bakıldığında suçun tespitine göre verilen cezalardan para cezası hafif kalsa da diğer taraftan cinsel organın kesilmesi veya dağlanması gibi bedenın uzvuna yönelik ağır cezalarda kanunnamelerde yer almıştır. 1858 tarihli ceza kanunnamesiyle zina suçlarıyla ilgili maddeler düzenlenerek suçun ağırlığına göre hapis, kürek ve pranga cezaları öngörülmüştür. Zina davalarına

sadece bu kanun maddeleri uygulanmamış, şer’i hükümlerde geçerliliğini korumuştur. Nitekim bazı zina vakalarında işlenen namus cinayetlerine şer’i hükümlere bağlı kalınarak suçluya ceza verilmemiştir. 1858 tarihli ceza kanunnamesi birkaç ilaveyle 1926 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

Kaynakça

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Sadaret Mektubi Kalemi (A.}MKT.): 119/66.

Bab-ı Ali Sadaret Evrakı, Mektubi Kalemi Deavi(A.}MKT.DV.): 193/13.

Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Valâ (A.}MKT.MVL.): 23/66; 134/90; 140/62; 13/26; 125/46.

Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayet (A.}MKT.UM.): 26/91; 554/99; 357/65; 145/42.

Dahiliye Mektubi Kalemi, (DH.MKT.): 89/4.

Hatt-ı Hümayun(HAT.): 512/25098.

Meclis-i Vala Riyaseti Belgeleri, (MVL.): 199/65; 166/4922; 197/47; 805/13.

Kitaplar ve Makaleler

Acar, İ. (2001). “Osmanlı Kanunnameleri ve İslam Ceza Hukuku”, *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XIII-XIV, ss. 53-68.

Akça, G. ve Hüllür, H. (2006). “Osmanlı Hukukunun Temelleri ve Tanzimat Dönemindeki Hukuksal Yeniliklerin Sosyo-Politik Dinamikleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, ss.295-321.

Akgündüz, A. (1999). “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’i Tahlili”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 12/1, ss.1-16.

Akgündüz, A. (2002). “İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’nde Tatbiki: Şer’iye Mahkemeleri ve Şer’iye Sicilleri”, *Türkler Ansiklopedisi*, 10, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, ss.93-119.

Akgündüz, S. N. (2017). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması*, İstanbul: Rağbet Yayınları.

Akman, M. (2005). “Osmanlı Ceza Hukuku Çalışmaları Üzerine bir İcmal”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3/5, ss.489-512.

Avcı, M. (2002). “Osmanlı Hukukunda Para Cezaları”, *Türkler Ansiklopedisi*, 10,Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, ss. 91-106.

Aydın, M. A. (2002). “Osmanlı Hukukunun Genel Yapısı ve İşleyişi”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt:10, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Aydın, M. A. (1993). “Ceza”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ss.481-482

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Suçu: Bazı Zina Davaları ve Tatbık Olunan Cezalara Dair Bir Değerlendirme

Baimurzaev, C. (2014). "İslam Hukukunda Zina Suçu Dışındaki Cinsel Suçların Hukuki Sonuçları", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Boynukalın, M. (1995). "İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Candan, R. B. (2015). "1840 Tarihli Kanunname-i Hümayunu İncelemesi", *AndHD*, 1/1, ss.63-81.

Çalışkan, İ. (1992). "İslam Hukukunda Zina Suçunun Mahiyeti ve Cezası", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, XXXIII, ss.61-100.

Çelik, B. (2018). "Tevrat'taki On Emir İle İsrâ Suresindeki Dini ve Ahlaki Öğretiler", *Turkish Studies*, 13/15, ss.101-112.

Demir, B. (2005) "Cezaların Bireyselleştirilmesi Açısından Zina Haddi", *Ekev Akademi Dergisi*, 9/23, ss.123-134.

Divlekci, C. (2009). "Zina hakkındaki Bir Ayetin İletişim Psikolojisi Açısından Tahlili", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2/10, ss.163-178.

Ekinci, E. B. (2016). *İslam Hukuku Umumi ve Hususi Hükümler*, İstanbul: Arı Sanat Yayınları.

Esen, H. (2013). "Zina", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XLIV, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ss.440-444.

Hasanov, E. (2007). "İslam Hukuku İle Karşılaştırılmalı Olarak Yahudi Hukukunda Zina ve Benzeri Cinsel Suçlar", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Heyd, U. "Eski Osmanlı Ceza Hukukunda Kanun ve Şeriat", (Çev: Selahaddin Eroğlu), ss.633-652.

Konan, B. (2011). "Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu", *OTAM*, 29, ss.149-172.

Menekşe, Ö. (2003). "Osmanlı'da Zina Cezası Olarak Recm", *Marife Dergisi*, 3/2, ss.7-18.

Mutaf, A. (2008). "Teorik ve Pratik Olarak Osmanlı'da Recm Cezası: Bazı Batı Anadolu Şehirlerindeki Uygulamalar", *Turkish Studies*, 3/4, ss.573-597.

Osmanağaoğlu, C. (2008). "Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Zina Suçu ve Cezası", *İÜHFM Dergisi*, LXVI/1, ss.109-178.

Üçok, C. (1946). "Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 3/1, ss.125-146.

Vanlıoğlu, A. (1992). “Zina ve Zararları”, *Diyanet İlmî Dergi*, 28/4, ss.37-52.

Yerlikaya, Ü. (2012). “Hukuk-Değer İlişkisi Açısından İslam Ceza Hukuku Normları”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Musa Kazım Yılmaz, “Kur’an’ın Zinaya Bakışı ve Törenin Öngördüğü Namus Cinayetleri”, Din ve Gelenek Tartışmalı İlmî Toplantı, 22-24 Ekim 2010, Yayın Tarihi: İstanbul 2011, ss.313-324, s.315.

(h.1326). “Zina”, İlm-i Hukuk Mukayeseli Kanun Mecmuası, 2/2, İstanbul: Sıratımüstakim Matbaası.